

1. Дендрограма сходства генотипов огурца по признаку устойчивости к аскохитозу и продуктивности семян (описание генотипов – номер: порядковый и каталога ВИР, происхождение – представлено в тексте)

Итак, практический интерес в качестве исходного материала для селекционных программ на иммунитет к аскохитозу представляют генотипы огурца: Рябчик (к–2016, Россия), Бостонские (к–2017, Россия), Лисио (к–2036, Япония), Фусинари–онари (к–2040, Япония), Автор Ребанс (к–2055, Россия), Халынские (к–2069, Россия), *New Colorado* (к–2128, США), *Early green prolific* (к–2131, США), Клинские (к–2138, Россия), Рябчик (к–2356, Киргизия).

УДК 632:633.11,,321” (477)

В. В. Дегтярьова⁸, аспірант

Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучасва

ОСНОВНІ ХВОРОБИ ПШЕНИЦІ ЯРОЇ У ЛІСОСТЕПОВІЙ ЗОНІ УКРАЇНИ

Пшениця (лат. *Triticum* L.) — одна з найпоширеніших і найважливіших сільськогосподарських культур у світі. У світовому рільництві, у тому числі й в Україні, яру пшеницю використовують як універсальну культуру — у хлібопекарській промисловості для виробництва високоякісного хліба та

⁸ Науковий керівник — Туренко В. П., доктор сільськогосподарських наук, професор.

хлібобулочних виробів, для виробництва макаронів, вермішелі, манної крупи найвищої якості. Зерно ярої пшениці використовують також у комбікормовій промисловості, висівки — як концентрований корм, а соломку й полову — як грубі корми.

Втрати врожаю є головним показником значущості тієї чи іншої хвороби зернових. Разом із тим, коли йдеться про інфікованість зерна фітопатогенними грибами, слід розглядати ймовірність забруднення небезпечними для здоров'я людей і тварин метаболітами.

Впродовж всього періоду вегетації пшеницю уражують понад 280 видів грибів та бактерій, деякі вірусні та мікоплазмові мікроорганізми. Всі ці хвороби мають різну симптоматику, цикли розвитку та рівень шкідливості. Ступінь їх шкідливості проявляється у зміні фізіолого-біохімічних процесів, негативно впливає на хімічний склад зерна, знижується енергія проростання, лабораторна та польова схожість насіння, зрідженість посівів, також зменшується кількість продуктивних стебел. Сильне ураження хворобами призводить до зменшення колосу, кількості зерен та маси 1000 зерен (Чумакова, 1969; Горьковенко, 2001).

В умовах лісостепової зони України найбільшої шкоди посівам ярої пшениці завдають кореневі гнилі, хвороби листя та колосу. Серед різних типів листових хвороб пшениці, що трапляються на території України найбільш поширеними та небезпечними є борошниста роса, бура іржа та септоріоз. Симптоми цих захворювань, як правило, з'являються у першій половині вегетації.

Втрати врожаю від хвороб становлять 15–20 %, а внаслідок сильного ураження рослин сягають 30–60 %. Зменшується асиміляційна поверхня та знижується фотосинтетична діяльність листя, ослаблюється склеренхіма стебла, що призводить до вилягання рослин, зменшується куцистість, передчасно засихають листя і підгони, затримується колосіння, виникає пустоколосість і плюсклість зерна, в якому зменшується вміст сирової клітковини, білка та крохмалю.

Дослідження проведені в умовах ННВЦ «Дослідне поле» ХНАУ ім. В. В. Докучаєва за вегетаційні періоди 2012–2013 рр. показали, що найшкідливішими хворобами листя ярої пшениці є борошниста роса, бура іржа та септоріоз. У ході досліджень встановлено, що поширеність борошністої роси знаходилась в межах 18,4–25,9 %, а розвиток 2,7–9,1 %. Поширеність бурої іржі склала 16,1–44,2 %, а розвиток 3,1–12,3 %. Поширеність септоріозу була в межах 7,3–10,5 %, а розвиток 0,4–3,7 %.

Таким чином для забезпечення своєчасних заходів захисту культури від шкідливої дії хвороб необхідні знання про закономірності зв'язків між рослиною-живителем, патогенами та навколишнім середовищем, а також проведення діагностики та моніторингу патогенних організмів.